

Norges vassdrags- og energiverk

INFORMASJONSMØTE OM ENERGILOVEN

Tromsø * Stjørdal * Bergen * Stavanger * Oslo * Kongsberg

Orientering om konsesjonskraft

3.5 OM KONSESJONSKRAFT M.V.

0. INNLEDNING

Lov nr 50 av 29. juni 1990 - Energiloven, kap 8 Ikrafttreden. Endring i andre lover.
§ 8-3 Endring i andre lover.

Det er foretatt endringer i

1. Lov av 14. desember 1917 nr 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (ervervsloven), § 2, 3. ledd nr 12. §§ 22, 23 og 23a ble opphevet.
2. Lov av 14. desember 1917 nr 17 om vassdragsreguleringer (reguleringsloven), § 12, nr 15.

Endringene trådte i kraft straks.

1. KRAFTLEIE

Reglene om kraftleie i §§ 22 og 23 i ervervsloven er opphevet. Kraftleiekonsesjoner som er gitt i medhold av de lovregler som nå er opphevet skal gjelde til de løper ut. Dersom en konsesjonær har konsesjoner for kraftleie med tilsammen over 5000 kW skal konsesjoner gjelde til utløpet av konsesjonstiden. Unntak er fastsatt for kraftleiekonsesjoner inntil 5000 kW. Disse falt bort straks.

2. UTFØRSEL OG INNFØRSEL AV KRAFT

Reglene om utførsel og innførsel av kraft § 23a i industrikonsesjonsloven, er erstattet av § 4-2 (utførsel og innførsel av elektrisk energi) i energiloven.

3. RETNINGSLINJER FOR KONSESJONSKRAFT

Hovedretningslinjer gitt i Olje- og energidepartementets brev av 07.06.83 er foreslått oppdatert i samsvar med gjeldende lov.

4. ENDRINGER I LOVGRUNNLAGET FOR KONSESJONSKRAFT

4.1 Endringer i lov av 14. desember 1917 nr 16 (ervervsloven) § 2, 3. ledd nr. 12.

4.1.1 Konsesjonskraft skal avstås til utbyggingskommuner og fylkeskommuner

1. ledd, pkt 1 lyder:

"Det skal i konsesjonen bestemmes at konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av gjennomsnittlig kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet."

Av pkt 1 framgår det hvem som har krav på konsesjonskraft og hvor mye konsesjonskraft som skal avstås. De som har krav på konsesjonskraft er primært utbyggingskommunene og subsidiært fylkeskommunene. Utbyggingskommuner omfatter kraftverkskommuner, fallkommuner og magasinkommuner.

4.1.2 Andre kommuner enn utbyggingskommuner og fylkeskommuner er ikke berettiget til konsesjonskraft

Tidligere kunne andre kommuner enn utbyggingskommuner tildeles konsesjonskraft.

Nå er "andre kommuner" utelatt fra loven.

Det har bare i svært liten grad blitt tildelt kraft til andre kommuner enn utbyggingskommuner eller fylkeskommuner selv om det har vært hjemmel for det.

Hensynet bak reglene om konsesjonskraft er å sikre at utbyggingskommunene får tilstrekkelig elektrisk kraft til den alminnelige elektrisitetsforsyning til en rimelig pris.

4.1.3 Beregning av kraftmengde (erhvervlovens regler)

Beregning av kraftmengde skal skje med grunnlag i median vannføring. Dette er samme beregningsmåte som brukes for konsesjonsavgifter, jfr. § 2, 3. ledd nr 13.

4.1.4 Tørrårsmagasin

Det blir ikke regnet konsesjonskraft av den anslåtte kraftøkning som skyldes etablering av tørrårsmagasin. Denne kraftøkning tas det bare hensyn til dette ved beregning av konsesjonsavgifter. Beregning av konsesjonskraftmengde ved etablering av tørrårsmagasin vil skje på grunnlag av den faktiske økning i regulert vannføring.

4.1.5 Virkningsgrad ved beregning av konsesjonskraft

NVE har i lengre tid lagt til grunn en totalvirkningsgrad på 82% ved beregning av konsesjonskraftmengden og anser fortsatt denne virkningsgrad som et godt gjennomsnitt. Departementet viser til at virkningsgraden som nyttes, skal være et gjennomsnitt over kraftanleggets levetid. Ved nye anlegg vil totalvirkningsgraden være noe høyere enn den benyttede; for eldre anlegg må den antas å være noe lavere. Departementet går inn for at det fortsatt nyttes en gjennomsnittlig virkningsgrad ved all beregning av konsesjonskraft. Hensyn tatt til at lasten på kraftstasjonenes aggregater er bestemt av tilsig, kraftmarkedet og kjøreplanen etter manøvreringsreglementet i konsesjonen, og ut fra et gjennomsnittlig tap i vannveiene, har departementet kommet til at den gjennomsnittlige virkningsgraden på 82% fortsatt bør nyttes ved beregning av konsesjonskraftmengden.

4.1.6 Høyere/lavere grenser for angivelse av konsesjonskraft eller ingen konsesjonskraft

I tidligere lovverk var det hjemmel for at det kunne fastsettes høyere grense for avgivelse av konsesjonskraft til kommuner og staten.

Følgende er tatt ut av loven:

"Når det finnes grunn til det kan det fastsettes høyere grenser for avgivelse av kraft både til kommuner og staten."

Denne regelen er aldri blitt brukt, og det finnes ingen reelle hensyn for å opprettholde regelen. Denne hjemmel er følgelig tatt ut av loven.

Videre har det tidligere vært anledning til å sløyfe konsesjonskraftvilkåret dersom vannfallet er helt utbygd, eller avgivelse av kraft vil være forbundet med uforholdsmessige ulemper. Lovens bestemmelse var:

"Er vannfallet helt utbygget, og avgivelse av kraft ville være forbundet med uforholdsmessige ulemper, kan det i konsesjonen fastsettes lavere grenser eller innrømmes hel fritakelse."

Denne regel er nå sløyfet fordi den sjelden har kommet til anvendelse.

4.1.7 Avståelses- og fordelingskriterier bestemmes av departementet

Pkt 2 lyder:

"Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelig elektrisitetsforsyning."

I pkt 2 slås det fast at det som før er departementet som bestemmer avståelses- og fordelingskriteriene for konsesjonskraft. Disse kriteriene er de samme som tidligere.

4.1.8 Fordeling av konsesjonskraft

Fordelingsnøkkelen er slik at for reguleringsdelen går 48,5% til fallkommuner, 48,5% til magasinkommuner og 3% til kraftverkskommunen. De tilleggskvantum som ervervsloven betinger, fordeles med 97% til fallkommuner og 3% til kraftverkskommunen. Det foretas likevel en individuell vurdering i hver enkelt sak. For konsesjoner som bare omfatter erverv av vannfall eller bruksrett til vannfall, fordeles kraften med 97% til fallkommuner og 3% til kraftverkskommunen.

Utbyggingskommunene er prioritert opp til det hele kvantum - dog ikke ut over eget behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Det vil ikke bli tildelt konsesjonskraft for å dekke kommunens behov for kraft til kraftintensiv industri og treforedling.

Ved fastsettelse av eget behov tas ikke hensyn til egen kraftproduksjon og medeier-

skap i andre utbygginger, men det tas hensyn til konsesjonskraft fra andre kraftverk.

Den udisponerte konsesjonskraften fordeles midlertidig til fylkeskommunen(e).

4.1.9 Avgitt kraft kan nyttes etter eget skjønn

Pkt 3 lyder:

"Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn."

I pkt 3 bestemmes det at kommunene som før kan nyttiggjøre seg den kraft som er avgitt dem på den måten de finner hensiktsmessig. Det har ikke vært meningen å foreta noen realitetsendring i forhold til tidligere praksis selv om ordlyden er endret.

Tidligere ordlyd:

"Kommunene kan nyttiggjøre seg den kraft, som således avgis dem, på den måten de finner hensiktsmessig."

4.1.10 Avståelse av kraft til staten

2. ledd lyder:

Det kan bestemmes at konsesjonæren i tillegg skal avstå inntil 5% av kraften til staten beregnet som i pkt 12 første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft."

Her gis hjemmel for staten til uttak av konsesjonskraft. Denne rett beholdes som før. Det har aldri vært tvil om at staten rår fritt over tildelt kraft.

4.1.11 Varsel om uttak og oppsigelse av kraft

3. ledd lyder:

"Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til konsesjonæren før kraft tas ut eller sies opp."

I 3. ledd gis det regel om at konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til konsesjonæren ved uttak eller oppsigelse av konsesjonskraft. Konsesjonene har normalt bestemmelse om 1 års varsel før kraften tas ut. Det bør også foreligge varsel før kraften sies opp slik at konsesjonæren vet hvor mye kraft som vil bli til rådighet innen en rimelig periode.

Tidligere ordlyd:

"Konsesjonen bør inneholde nærmere bestemmelse om det varsel konsesjonæren har krav på før kraften uttas."

4.1.12 *Avståelse av kraft, beregning av effekt og energi*

4. ledd lyder:

"Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi."

I 4. ledd slås det fast at det er opp til departementet å bestemme hvordan konsesjonskraften skal avstås og beregne effekt og energi. Bestemmelsen er ny i ervervsloven mens den før gjaldt for reguleringsloven. Samme regel gjelder nå i begge lovene.

Tidligere lovtekst:

"Kraften avgis i den form departementet bestemmer. Kreves den avgitt i annen form enn den produseres, plikter konsesjonæren på departementets forlangende å bygge sitt anlegg således, at kraftens omforming og avgivelse ikke unødig fordyres for mottakeren. Sådant forlangende må framsettes innen 6 måneder etter konsesjonens datum."

4.1.13 *Uttak av kraft/leveringsbetingelser*

5. ledd pkt 1 lyder:

"Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig."

I pkt 1 er det bestemmelser om uttakssted for konsesjonskraft og kraftens leverings-sikkerhet og brukstid. I NVE's fordelingsvedtak har referansen "kraftstasjonens vegg" vært brukt som det sted kraften tas ut. Energilovutvalget foreslo en presisering med begrepet "kraftstasjonens avspenningsstativ". Departementet fant imidlertid dette begrepet lite egnet og har satt inn "kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger". Dette er det anlegg som er direkte knyttet til enten kraftstasjonens vegg, eller avspenningsstativet. Dette anlegg hører alltid med til kraftstasjonen og vil således dekke de forskjellige løsninger. Teknisk og praktisk er dette samme sted som før.

Tidligere lovtekst:

"Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledning eller fra ledningsnettet, hva enten ledningen tilhører konsesjonæren eller andre."

4.1.14 *Uttak av kraft av andres ledninger*

2. pkt lyder:

"Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet."

I pkt 2 slås det fast at konsesjonæren plikter å stille kraften til rådighet selv om kommunen vil ta ut kraften fra andres ledninger. Det kan altså ikke kreves at kommunen skal bruke konsesjonærens ledninger. Dersom andres ledninger skal benyttes må dette ordnes som enhver annen overføring av kraft i nettet.

4.1.15 Transformering og overføring av kraft

Pkt 3 lyder:

"Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften."

I pkt 3 bestemmes det at den som tar ut kraften må bære alle omkostninger ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Det samme gjelder for tap ved overføring og transformering. Dette medfører tillegg til prisen avhengig av antall transformeringer.

Tidligere lovtekst:

"Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som tar ut kraften; enten dette er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenking av leveringen, som skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke."

4.1.16 Pris på konsesjonskraft

6. ledd 1. pkt lyder:

"Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet."

I pkt 1 bestemmes det at konsesjonskraftprisen skal fastsettes ut fra gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk fra hele landet. Etter lovendringen i 1959 skulle kraften leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke var mulig å påvise noen slik pris, skulle kraften leveres til selvkost. Hvis den pris som således skulle legges til grunn ble uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vannfallet kunne gi var tatt i bruk, skulle kraften leveres til rimelig pris. I hovedretningslinjene av juni 1983 har departementet fastsatt prisen til gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall nye og gamle kraftverk. Lovteksten er i samsvar med departementets retningslinjer. Fra og med 1983 har departementet fastsatt prisen basert på Statskraftverkernes produksjonskostnader. For 1990 er prisen fastsatt til 13,3 øre/kWh levert ved kraftstasjonen. Til sammenlikning er statkraftprisen fastsatt til 22,1 øre/kWh levert sentralt leveringssted.

2. pkt lyder:

"Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger."

I pkt 2 slås det fast at departementet hvert år skal fastsette konsesjonskraftprisen.

3. pkt lyder:

"Bestemmelse i dette ledd gjelder ikke for konsesjoner gitt etter bestemmelser gjeldende før lov av 10. april 1959 nr 2 trådte i kraft."

I pkt 3 bestemmes det at reglene i dette ledd ikke skal gjelde for konsesjoner gitt etter de bestemmelser om pris som gjaldt før lovendringen 10. april 1959. I konsesjoner gitt før denne dato skal prisen fastsettes til produksjonskostnader for det enkelte kraftverk innbefattet 6% rente av anleggskapitalen med tillegg på 20%.

Tidligere lovtekst om konsesjonskraftpris:

"Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vannfallet, eller fallene, kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris. Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement."

4.1.17 Ny prøvelse av vedtak etter 20 år

7. ledd lyder:

"Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år."

Tidligere kunne bare vedtak om avståelse tas opp til ny prøvelse etter 30 år dersom interesserte parter krevde det.

Tidligere lovtekst på dette punkt:

"Etter begjæring fra noen av de interesserte kan konsesjonsmyndigheten etter 30 år ta pålegget om avgivelse av kraft opp til ny avgjørelse."

4.1.18 Forskrifter

8. ledd lyder:

"Kongen kan gi nærmere regler om avståelse, fordeling og pris."

8. ledd inneholder fullmaktsbestemmelse for Kongen om å gi nærmere regler om avståelse, fordeling og pris.

Tidligere lovtekst:

"Nærmere regler om kraftens avgivelse fastsettes av departementet."

4.1.19 Øvrige deler av lovteksten som utgår

Forøvrig er følgende deler av lovteksten sløyfet:

"Betinges det avgivelse av mer enn 15%, bør det fastsettes en bestemt tidsfrist, innen hvilken avgivelse av de overskytende kraftmengder må forlanges. Senere avgivelse av disse overskytende kraftmengder, så vel som avgivelse av større kraftmengder i henhold til endret pålegg etter første ledds annet punktum, kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig."

4.2 Endringer i lov av 14. desember 1917 om vassdragsreguleringer § 12 nr 15

4.2.1 Beregning av kraftøkning (reguleringslovens regler)

1. ledd 1. pkt lyder:

"Det skal i konsesjonen bestemmes at konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 11 nr 1, jfr § 3."

I pkt 1 bestemmes det hvem som skal ha konsesjonskraft og hvor mye konsesjonskraft som skal avstås ved vassdragsreguleringer. Beregning av konsesjonskraftmengde i reguleringsloven skal foregå som før, etter bestemmende reguleringskurve med fradrag for alminnelig lavvassføring."

Tidligere lovtekst:

"Det skal i konsesjonen pålegges de vannfalls- og brukseiere, som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvann, å avgi til den kommune, hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, etter departementets bestemmelse, etter hvert som utbyggingen skjer, inntil 10% av den for hvert vannfall innvunne økning av kraften beregnet etter reglene i § 11, post 1, jfr § 3."

2. og 3. punkt har tilsvarende regler i ervervsloven.

2. - 6. ledd har tilsvarende regler i ervervsloven.

4.2.2 Konsesjonskraft for samme vannfall skal bare avstås en gang

7. ledd lyder:

"Det skal ikke treffes vedtak om avståelse av kraft i medhold av konsesjonsvilkår etter bestemmelser i dette punkt når vilkår om avståelse av konsesjonskraft er fastsatt for

samme vannfall etter lov av 14. desember 1917 nr 16, § 2, 3. ledd nr 12."

I 7. ledd bestemmes det at det ikke skal treffes vedtak om kraftavståelse basert på konsesjonsvilkår etter vassdragsreguleringsloven når vilkår er fastsatt for samme vannfall etter ervervsloven. Det har til nå vært vanlig å ta inn bestemmelser om konsesjonskraft både i konsesjoner etter ervervsloven og i tillatelser til regulering etter vassdragsreguleringsloven. Denne praksis bør fortsette som før. Bestemmelsen her er tatt med for å hindre at det framsettes krav om konsesjonskraft etter begge lover. Dersom det er gitt konsesjoner både for erverv og regulering, skal fordeling av konsesjonskraft skje etter vassdragsreguleringslovens regler, og det tilleggskvantum som ervervskonsesjonen betinger skal fordeles etter ervervslovens regler. Denne praksis gir en rimelig andel av kraften til magasinkommunen, og bør fortsette som før.

Tidligere lovtekst på dette punkt:

"Plikten til å avgi kraft etter denne lov gjelder ikke for de vannfall, for hvilke en liknende forpliktelse er eller blir fastsatt i henhold til lovgivning om ervervelse av vannfall, bergverk m.v."

8. og 9. ledd har tilsvarende regler i ervervsloven.